

İletişim Dünyası

KASIM
ARALIK
1993
16

UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU İLETİŞİM KOMİTESİ YAYINI

UNESCO Genel Konferansı Paris'te Toplandı:

İletişim Programında Eleştiri ve Önerilerimiz

UNESCO'nun 27'nci Genel Konferansı 24 Ekim-16 Kasım 1993'te Paris'te toplandı.

UNESCO Sekreteryası'nın hazırladığı 1994-1995 Program ve Bütçe Tasarısı ile üye ülkelerden gelen ve Draft Resolution- DR diye adlandırılan karar tasarıları 180 delegenin katıldığı Dördüncü Komisyon'da tartışıldı. Program ve tasarılar komisyona sunulduktan sonra yaptığımız konuşmada özetle şunları vurguladık:

"UNESCO Türkiye Milli Komisyonu kendi içinde bir iletişim komitesi oluşturmuş olan ender Milli Komisyonlardan biridir. Biz iletişim araştırmalarına ağırlık veriyoruz.

Bu konularda iki aylık bir bülten yayımlıyoruz. Operasyonel konulara da eğilerek Türkçe konuşan Asya ülkeleri arasında, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan ve Azarbaycan haber ajanslarının katıldığı bir toplantı düzenledik ve Türkçe konuşan Asya Haber Ajansları Pool'ünü kurduk.

Bu proje için UNESCO katılım programından 10.000 dolarlık bir yardım aldık, ama hükümetimizin katkısı da bunun yaklaşık 10 katı oldu. UNESCO'nun 1994-1995 program tasarısını genelde onaylıyoruz.

Ama, bazı gözlemlerimiz var. Örneğin devlet medialarının özel sektöre devredilmesinden endişe duyuyoruz.

Bu devir işi bazen çok büyük iş-

letmelerin çıkarına oluyor, sınır ötesi tekelleşmeler geliyor, çoğulculuğun ve iletişim özgürlüğünün karşısına yeni engeller çıkmış oluyor.

İletişim özgürlüğü gazetecilerin ve yazı işlerinin katılımı olmadan gerçekleşemez. Mediaların bağımsızlığı herşeyden önce gazetecilerin bağımsızlığına ve anlatım özgürlüğüne bağlıdır.

Bu bağımsızlık hem hükümetlerin hem de media sahiplerinin karşısındaki bağımsızlıktır. Basında ve

görsel-ışitsel medialarda çalışan gazetecilere bu bağımsızlığın ve anlatım özgürlüğünün sağlanması gerekir.

Basının ve televizyonun kendi kendini kontrolünden yanayız. Öz denetimin uygulanması mediaların hükümetler, media sahipleri ve reklam verenler karşısındaki bağımsızlığı ile gerçekleşir.

Gelişmiş ülkelerin de iletişimde kendi sorunları vardır; UNESCO bu konulara hiç eğilmemiştir.

● Devamı 13. Sayfada

UNESCO Konferansı'nda Türk Delegasyonu

Pulat Tacer (UNESCO'da Türk Daimi Delegatesi, Büyükelçi)

Prof. Dr. Oluş Arık (Milli Komisyon Başkanı)

Erkan Tunçel (Dışişleri Bakanlığı Kültür İşleri Müsteşarı Yard.)

Prof. Dr. Emel Doğramacı (Milli Komisyon İkinci Başkanı)

Prof. Dr. İlker Ortaylı (Milli Komisyon İkinci Başkanı)

Fikret Gökdemir (Milli Eğitim Bk. Dışilişkiler Genel Md.)

Prof. Dr. Mehmet Sağlam (YÖK Başkanı)

Prof. Dr. Aysin Aydınuraz (Milli Komisyon Üyesi)

Nevzat İlhan (Milli Komisyon Üyesi)

Ali Engin Oba (Milli Komisyon Üyesi)

Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu (Milli Komisyon Üyesi)

Hıfzı Topuz (Milli Komisyon Üyesi)

Prof. Salih Tansel (Boğaziçi Üniversitesi Rektör Yard.)

Kenan Yurttağul (Kültür Bk. Anıtlar Müzeler Genel Md. Yard.)

Asuman Safi (Milli Komisyon Üyesi)

Mehmet Duman (Milli Eğitim Bk. Şube Müdürü)

Hayriye Erkut (Kültür Bk. Dışilişkiler Md. Yard.)

Sibel Sipahi (Kültür Bk. Uluslararası Kurumlar Şb. Md. Yard.)

Taner Karakaş (Türk Daimi Delegasyonu Müsteşarı)

Ahmet Uluer (Türk Daimi Delegasyonu Birinci Sekreteri)

UNESCO'nun İletişim, Genel Enformasyon ve Enformatikle ilgili projeleri:

Yrd. Doç. Dr.
Mahmut OKTAY

Iletişimin Geliştirilmesi İçin Uluslararası Program (IPDC), Genel Enformasyon Programı (PGI) ve Hükümetlerarası Enformatik Programı (IIP), UNESCO Genel Kurulu tarafından değişik yıllarda kabul edilmiş bulunan programlardır.

Bilindiği gibi PGI, üye ülkelerdeki kütüphanelerin, arşivlerin ve dokümantasyon merkezlerinin uzun vadeli bir program içinde altyapı, teknik standart ve modern kullanım yöntemleri bakımından geliştirilmesi ve veri-tabanları oluşturulması konularını içeren bir programdır.

IIP ise, enformatik ağırları dahil olmak üzere altyapı imkanlarının geliştirilmesi ve bu konulardaki insan kaynaklarının yetiştirilmesi hususlarını içermektedir. IPDC de, gelişmekte olan ülkelerdeki medya altyapılarını geliştirmek amacıyla uluslararası işbirliğini öngörmektedir.

Eylül 1990'dan bu yana, saydığımız üç program, taşıdıkları ortak paydalar itibarıyla "İletişim, Enformasyon ve Enformatik" başlığı altında tek bir çatıda birleştirilerek tartışılmaktadır.

PGI'nin Hükümetlerarası Konsey'i, görevi gereği UNESCO'nun diğer iletişim ve haberleşme faaliyetlerini gözlemekle ve Genel Müdüre ileterek gerekli koordinasyonu sağlamakla yükümlüdür.

1990 yılında bölümler-arası faaliyetlerde bulunacak olan "İletişim İşlerini Yürütmekle Görevli Geçiçi İşbirliği" kurularak, iletişimle ilgili temel program sahalarında yoğunlaştı. 1991'de aynı yaklaşım, enformatik (bilgi) alanında da benimsenerek Program Faaliyetlerinde Enformatik Kullanımı Sektörlerarası Komite oluşturuldu.

UNESCO'nun üçüncü Orta-Dönem Planı (1990-1995) içinde bir çapraz program olarak düşünülen "Clearing House", iki bölümden

oluşmaktaydı: Clearing House Centre, merkezdeki ve merkezden uzaktaki tüm ana program alanlarını kapsayan mevcut iletişim hizmetlerinin uyumlaştırılmasını ve geliştirilmesini düzenlemekle görevlidir.

İkincisi ise UNESCO Kütüphane ve Arşiv Servisidir. Bu iki tamamlayıcı programdan, her ikisi de "Dokümantasyon, Enformatik ve Telekomünikasyon Birosu" bünyesinde bulunan iki değişik örgüt yapısı sorumludur.

1992 yılında tümüyle işlerlik kazanan Clearing House fonksiyonu, UNESCO'da mevcut bulunan çeşitli enformasyon sistemlerini koordine etmek ve uyumlaştırmak; üye ülkelerin ve yeni programların ihtiyaçlarına ilişkin yeni haberleşme sistemlerinin oluşturulması için teknik destek sağlamak; mevcut enformasyon kaynaklarını geliştirmek; geleneksel ve elektronik medyayı kullanarak UNESCO veri-tabanlarının daha etkin, ekonomik ve yaygın dağılımını sağlamak; araştırmalarına doğru haber ve bilgi kaynaklarına ulaşmalarını sağlamak gibi işlevleri yerine getirmeyi amaçlamaktadır. Clearing House Centre, halihazırda çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bunlardan bazıları:

UNESCO veri-tabanlarının ve UNESCO Bölgesel Bürolar Enformasyon Servislerinin kullanım yönergeleri; on UNESCO veri-bankasından oluşan UNESCO CD-ROM; ECHO (Avrupa Topluluğu Komisyonu merkezi) hattıyla üç ana UNESCO veri-tabanına erişim imkanıdır. Bu üç ana UNESCO veri-tabanı ise şunlardır: UNESIB: 49.000 referanslı UNESCO dokümanları ve yayınları; DARE: 10.500 girişimli, sosyal bilimler ağırlıklı makaleler, uzmanlar ve kurumların dokümanı; INDEX TRANSLATIONUM: Tüm dünya çapında, tercüme edilmiş 500.000 kitap referansı.

İletişim, Enformasyon ve Enformatik kurulunun yaptığı çeşitli top-

lantılar sonucunda ortaya çıkan önemli bir gerçek, IPDC, PGI ve IIP tarafından 1989-1991 yılları arasında onaylanmış bulunan 219 ayrı projenin, aslında birçok ortak teknik unsurlar taşıdığına anlaşılmıştır. Bu durum, projelerin birleştirilerek ortak bir çalışma içine girilmesi veya en azından işbirliği ve fikir alış-verişi yapılmasını gerekli kılmaktadır. Ortak teknik unsurlar arasında, veri-tabanlarının ve bilgi bankalarının oluşturulması; enformasyon sistemlerinin geliştirilmesi; bilgisayardan bilgisayara bilgi ağının ve veri-bankalarına online erişim imkanlarının sağlanması konuları sayılabilir. Uzmanlar, ortak noktalar bulunmasına rağmen, bu programların farklı uzmanlık ve yetki alanlarını kapsaması ve ayrı amaç ve hedeflere hizmet etmesi sebebiyle, bunların tümüyle birleştirilmesinden ziyade, pratik seviyedeki bir işbirliği ve etkin bir karşılıklı bilgi alış-verişi ve destek ile yetinmenin en uygun çözüm şekli olacağına kanaat getirmişlerdir. Adı geçen üç program, 27 c/5 no'lu taslak belgede "İnsanlığa Hizmet İçin İletişim, Enformasyon ve Enformatik Programı" adıyla anılmaktadır.

1993'de Paris'de toplanan UNESCO Genel Konferansı Dördüncü Komisyon Toplantıları'na sunulan karar taslağında, Genel Müdür aşağıdaki konularda kararlar alarak uygulamaya davet edilmektedir:

"Söz ve Görüntüyle Fikirlerin Serbest Dolaşımı"

Bu başlık altında önerilen konuların bazıları şunlardır:

- Uluslararası ve ulusal düzeylerde serbest haber dolaşımının, basın özgürlüğünün ve iletişim araçlarının çoğulculuğunun ve özgürlüğünün desteklenmesi; 3 Mayıs 1994 ve 1995'in Uluslararası Basın Özgürlüğü Günü olarak kutlanması.

- Gelişmekte olan ülkelerin

ürettiği programların gelişmiş ülke medyalarında yayınlanmasının teşvik edilmesi ve bu konuda bir Kuzey-Güney değişim programı hazırlanması.

- Birleşmiş Milletler'in barışın korunması çalışmalarının bir parçası olarak yürüttüğü, silahlı çatışma bölgelerinde m edyanın bağımsızlığı ve tarafsızlığı çabalarına katkı; ayrıca 1995 yılındaki BM Dördüncü Dünya Kadınlar Konferansı'na destek verilmesi.

"İletişimin Geliştirilmesi"

Bu başlığın altındaki bazı konular ise şunlardır:

- Gelişmekte olan ülkelerin iletişim kapasitelerinin geliştirilerek, iletişim sürecine katkılarının artırılması.

- Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki medya uzmanlarının eğitilmesi ve yetiştirilmesi; kadın uzmanlara ve programcılara özel bir ağırlık verilmesi.

- Gelişmekte olan ülkelerdeki ulusal ve yerel audio-visual programların üretimini desteklenmesi ve radyo-televizyonunun kültürel ve eğitsel işlevinin artırılması.

"Genel Enformasyon Programı"

Bu başlık, altında da özetle şu konular yer almaktadır:

- Özellikle bilgisayar destekli enformasyona ilişkin hukuksal ve ahlaksal standartların oluşturulması ve iletişim politikaları saptanması.

- İletişim uzmanlarının, kütüphanelecilerin ve iletişim meslek mensuplarının eğitilmesi.

- "Dünyanın Belleği"nin korunması amacıyla, kendi alanının tek örneği olan kütüphane ve arşivlerin yok olmaktan kurtarılması.

- Kütüphane ve arşiv hizmetlerinin geliştirilerek korunması.

"Enformatik"

Bu başlığın altında ise gene özetle şu konular yer almaktadır:

- Bilgisayar sistemlerinin kullanıcılarının ve uzmanlarının eğitilmesi suretiyle gelişmekte olan ülkelerin bu konudaki kapasitelerinin artırılması.

- Enformatik alanında gençlerin

ve özellikle kadınların eğitimlerine yardımcı olunması suretiyle istihdam imkanlarının artırılması; enformatik (bilgi) eğitiminin ortaokul ve liselerde başlatılmasının teşvik edilmesi.

- INFORMAFRICA programı çerçevesinde, Afrika ülkelerinin eğitim sistemlerine enformatik biliminin sokulması.

Genel Konferans'ın 27. oturumunun 4. Komisyonuna sunulan diğer bazı konu başlıkları ise şunlardır:

"Kültür ve Gelişme Üzerine Dünya Komisyonu"

Bu başlıklı karar taslağında üye ülkelerdeki UNESCO Milli Komisyonlarının, "Kültür ve Gelişme Dünya Komisyonu"nu, ülkeleri ve bölgeleri hakkında gerekli bilgiler, araştırmalar, analizler ve örnek olaylarla sürekli olarak beslemeleri istenmektedir.

"Latin Amerika'nın Genel Tarihi" başlığı altında da bu ülkelerin tarihsel geçmişlerinin araştırılarak yayınlanması teşvik edilmektedir.

"Angkor Anıtları'nın Korunması" konusunda ise, yok olma tehlikesi altında bulunan Kamboçya'daki Angkor Anıtları'nın korunması hususunda ulusal ve uluslararası düzeylerde resmi ve gayri resmi ya da özel tüm kuruluşların yardımcı olmaları talep edilmektedir.

"Köleler Yolu" projesiyle 1994 yılında Benin'de toplanacak olan konferansla ilgili olarak ulusal komitelerin kurularak UNESCO tarafından desteklenmeleri istenmektedir. "Karaiblerin Genel Tarihi" projesine ise UNESCO'nun bütçe dışı kaynaklar sağlaması istenirken "Kültürün Geliştirilmesi için Uluslararası Fon Çerçevesinde Sınırlarötesi Sanatçılar Programı" ile de gelişme yolundaki ilkelerin sanatçılara yardım edilmesi konusunda teşkilatın destek vermesi talep edilmektedir.

"Akdeniz'de Kültür Alış-verişinin Geliştirilmesi İçin Kadın Merkezleri Şebekesi" ise, Akdeniz kıyısındaki ülkeler arasındaki diyalog, hoşgörü ve barış havasının UNESCO Milli Komisyonlarının ve kurulacak kadın merkezlerinin çalışmalarlarıyla yaratılmasını öngör-

mektedir.

"İpek Yolları (Dialog Yolları)" projesi de üye ülkeler arasındaki işbirliğinin, bu ülkelerin bilimsel ve akademik kuruluşlarının ortak çalışmaları, düzenlenecek bilimsel seminerler ve sergiler, yayınlanacak seminer ve proje tutanak ve sonuçları ve sağlanacak parasal destekler vasıtasıyla geliştirilip artırılacağı konusunu vurgulamaktadır. "Kültür: Geçmiş, Bugün ve Yarın" ana başlığı altında ise, kültürel varlığın doğal veya insani felaket ve zararların tehdidi altında bulunduğu durumlarda üye ülkelerin müdahale edebilmesini; müzelerin ve arşivlerin korunup geliştirilmelerini, sanatçıların eğitilmesini, telif haklarının korunmasını, kitap okunmasının özendirilmesine vb. talep eden projeler öngörülmektedir.

"Kültürün On Yılı" programı da, turizm, kültür ve gelişme; kültür ve teknoloji; kültürel endüstriler; 2000 yılına doğru kültürel çoğulculuk konularındaki yaratıcı projelerin desteklenmesini içermektedir. "Silahlı Çatışma Bölgelerindeki Kültürel Mirasın Korunması Anlaşması Konusundaki Karar" bu gibi bölgelerdeki kültürel ürünlerin uluslararası hukuk çerçevesinde koruma altına alınmasını öngörürken "Kadınlar ve Medya" projesi ise kadınların karar alma düzeylerinde eşit oranda temsil edilmeleri, istihdam konusunda fırsat eşitliği ve kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal yaşama eşit katılım haklarının tanınması gibi konuları, konuları içermektedir.

Diğer taraftan "Sinema Varlığının Korunması" projesi, film arşivlerinin korunması, bu konudaki uzmanların yetiştirilmesi ve sinema arşiv ve müzelerinin uluslararası düzeyde örgütlenmesini öngörmektedir. "Radyonun Yüzüncü Yılı'nın Kutlanması"; "Dünyanın Belleği" projesi çerçevesinde kütüphaneciliğin ve arşivciliğin korunup geliştirilmesi; "İstanbul Kandilli Rasathanesine Yardım"; Saraybosna Üniversite Kitaplığı'nın yeniden düzenlenmesi"; "Bilişimcilerin Eğitimi" ve "Enformasyon Alış-verişi Merkezi'nin Kurulması" da gene önemli karar tasarıları ve projelerdir.

Doğu Avrupa ülkelerinde iletişim tartışmaları

Batılı yatırımcılar Doğu Avrupa'ya "Kapitalizmin Eldorado'su", gözüyle bakıyorlar.

Geçen Kasım'ın başlarında Prag'da, Belçika, Fransa, Kanada, Polonya, Romanya, Macaristan, Bulgaristan, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'nın katılımı ile 450 kişinin izlediği bir iletişim toplantısı yapıldı.

Toplantıda eski komünist ülkelerin pazar ekonomisine geçerken karşılaştıkları sorunlar tartışıldı.

Toplantı Prag'da Krystal otelinin ek bölümünde düzenlendi. Bu bölüm bir zamanlar Çekoslovak Komünist Partisi Siyasal Okulu olarak kullanılıyordu, rejim değişikliğinden sonra burası "American Business School" oldu.

Toplantıda Fransız basın patronu Robert Hersant'ın Çek Cumhuriyetinde iki büyük basım evi kurmaya hazırlandığı açıklandı.

Hersant grubunun bu proje için 39 milyon dolarlık yatırım yapacağı, Dünya Bankasına bağlı Uluslararası Finans Ortaklığı'nın da bu işe 13.7 milyon dolar ayırdığı bildirildi.

Katılımcılar Batılı yatırımcıların Doğu Avrupa ülkelerine "Kapitalizmin Eldorado'su" gözüyle bakışıklarını söylediler.

Hersant'ın Polonya'da bir günlük gazeteyi daha denetimi altına aldığı ve böylece Polonya'da Hersant grubunun denetiminde olan gazete sayısının 15'e yükseldiği belirtildi.

Polonya Televizyonu Genel Müdürü Jerzy Romanskir toplantıda yaptığı bir konuşmada Avrupa'nın kimliği sorununa değinerek şunları söyledi:

"Avrupa'nın televizyon alanında Atlantik ötesi tehditlerle

karşılaştığı ileri sürülüyor.

Ama, bu açıktan ölmek üzere olan bir insana, "Bunlar senin midene dokunur" diye yemek vermemeye benzer. Biz oynatacak film bulamıyoruz. Ekranlarımızı doldurmak için her türlü filme ihtiyacımız var. Bütün dünyadan TV filmi istedik, Avrupa ülkeleri boş verdi. Amerikalılar ise hemen 200 uzun ve 150 belgesel film gösterdiler. Yatırımlara gerek duyuyoruz. Kaynağı önemli değil."

Buna karşılık Silezya Üniversitesi profesörlerinden E. Labus da şöyle dedi:

"Bu bir teslim oluş olayıdır. Kelt'ler Romanlıların silahlarından önce izledikleri sirk oyunlarıyla teslim oldular. Amerikalıların Show-Business'leri karşısında diz çökmeyelim."

Macar Televizyonu Başkan Yardımcısı Gabor Nahlik de "Bizim televizyonumuz özgür bir kamu televizyonudur. Biz örnek olacağız" dedi.

Le Monde gazetesinin yorumuna göre Çek Cumhuriyetinde, Slovakya'da ve Macaristan'da bir yanda televizyonlarda kamu hizmeti görevini sürdürmek isteyenler var, öte yandan da her yönden esen rüzgara açık olanlar. Bu iki grup arasında savaşım süre geliyor.

Bazıları da "Ne olursa olsun tartışmalar kutsaldır. Tartışmalar önlecek olursa Yugoslavya'da olduğu gibi, silahlar konuşur" diyorlar.

KONU PARİS'TE DE TARTIŞILIYOR

Doğu Avrupa ülkelerinin iletişim sorunları geçen Kasım'da Pa-

ris'te de tartışıldı.

2 Kasım'da Defense'da "Büyük Arche" anıtının altında toplanan "Doğu'da Özgürlük Derneği" temsilcileri Romanya, Bulgaristan, Arnavutluk ve Yugoslavya'nın çeşitli bölgelerinden gelen gazetecilerle birlikte bir iletişim gösterisine katıldılar.

Konuşmacılar şu konuların üzerinde durdular: Doğu Avrupa ülkelerinde yaratılan özgürlük ortamı içinde ilk başlarda birçok yeni gazete yayınlanmış ama kağıt fiyatlarının yüksekliği, baskı ve dağıtım sorunları yüzünden bunların çoğu yavaşlamalarını sürdürememişlerdir.

Gazeteciler çeşitli baskılarla karşılaşmaktadırlar. Tutuklanma, saldırı, korkutma gibi baskılar altında görevden vazgeçenler olmuştur.

Buna karşılık Sınırsız Gazeteciler, Soros Vakfı, Uluslararası Media'lar Fonu, Avrupa Birliği, UNESCO gibi kurumların yardımı ile bazı gazete ve radyolar ayakta kalmışlardır."

"SÖZ HAKKI" RADYOSU

Avrupa Birliği bir süre önce "Söz Hakkı" Radyosu ya da Brod Radyosu diye adlandırılan bir radyo kurmuştu.

Adriyatik kıyılarından, belki de bir gemiden, eski Yugoslavya'ya yönelik yayınlar yapan bu radyodan Sırların ve Hırvatların pek hoşlanmadıkları anlaşıldı. Sırlar ve Hırvatlar bu radyonun çok pahalıya çıktığını öne sürüyorlar.

Brod Radyosu yöneticileri de yayın masraflarının hiç de yüksek olmadığını, Borba, Vreme, Feral Tribune, Monitor, Oslobodenge, Radio Studio B 92 ve Studio 99 gibi medialara harcanan toplam paranın yarısı ile yayını sürdürdüklerini söylediler.

İletişim araçlarına eski Yugoslavya'da dünyanın parası harcanyor ama ne yazık ki, bunların iç savaş etkisi olmuyor.

H.T.

IAMCR Genel Konferansı

Temmuz'da Seoul'da toplanıyor

Uluslararası İletişim araştırmaları Birliği IAMCR/AIERI'nin 19'uncu Genel Konferansı 3-8 Temmuz 1994'te Güney Kore'nin başkenti Seoul'de toplanacak.

Konferansta ele alınacak konu şu: **Yeni Binli Yıllarda İletişim-İnsanlık için İletişim Teknolojisi.**

Gündemde şu konular yer alıyor:

- Uluslararası İletişimde Uluslararası İlişkiler ve Teknoloji;

- Uluslararası İletişim ve Uluslararası Anlaşmazlıklar: Yakın tarihten alınacak dersler: Bosna, Kamboç, Somali, Kore, Filistin ve Doğu Timur;

- Uluslararası Radyo Yayıncılığı ve Uluslararası İlişkiler;

- MacBride olayı ve iletişim hakkının gelişmesi;

- Soğuk savaştan sonra bir araştırma ve eğitim alanı olarak toptan iletişim;

- Telekomünikasyon politikasının kültürel ve siyasal konteksti: Asya'daki durum;

- Olimpiyatlar ve Toptan Sivil Toplum;

- Bilgisayarlar ve Uluslararası İletişim;

- İletişim ve kültür endüstrileri.

ARAŞTIRMA DALLARI VE BÖLÜMLERİ

Genel Konferansta görüşülecek ana temaların yanında IAMCR üyeleri kendi dallarındaki çalışmalarını da gözden geçirecek ve bilgi alışverişinde bulunacaklar. Bu bölümler şunlar:

- **Mesleki Eğitim Bölümü:** Koordinatör: Prof. Clifford Christians, Illinois University.

- **Sosyoloji ve Sosyal Psikoloji**

Bölümü: Koordinatör: Prof. Aolf-gang Donsbach- Dresden University.

- **Yerel Radyo ve Televizyon Bölümü:** Bu bölümde iki ayrı uzmanlık dalı var: 1) Orta ve Doğu Avrupa'da Bağımsız ve Yerel Radyolar. Koordinatör: Wolfgang Kleinwachter ve Ole Prehn. 2) Yerel video: Koordinatör: Ole Prehn, Aalborg University.

- **Hukuk Bölümü:** Bu bölümde dört ayrı uzmanlık dalı var: 1) İletişim Hakkı, koordinatör: David Goldberg, Glasgow University; 2) Yayıncılığın Yeni Yasal Çerçevesi, koordinatör: Wolfgang Kleinwachter, Netcome Institute, Leipzig; 3) Teknolojide Yenilikler; Koordinatör: Eileen Mahoney, George Washington University; 4) Orta ve Doğu Avrupa'da Bağımsız-Yerel Radyolar, Koordinatör: Wolfgang Kleinwachter.

- **İletişim Teknolojisi Politikası Bölümü:** Bu bölümün de dört dalı var. 1) Elektronik medialı iletişim; 2) Asya-Pasifik Bölgesinde Telekomünikasyon; 3) Şebekeler ve kentler; 4) Şebeke teknolojileri ve tüketiciler.

- **Cinsiyet ve İletişim Bölümü**
Genel Konferansta bu bölüm şu konular üzerinde oturumlar düzenleyecek:

1) **Asya'da kadın ve iletişim**
2) **Kadın, Media ve Politikalar**

3) **Kadın, İş ve Mikroelektronik endüstri**

4) **Erkek ve Media**
- **Dokümantasyon ve Enformasyon Sistemleri Bölümü**

- **Ekonomi Politikası Bölümü**
- **Media Eğitimi bölümü**

- **Etnik topluluklar, Irkçılık ve Media**

- **Kitleli Medialar ve popüler friksiyonlar**

- **Kitleli medialar ve Kamuoyu**

- **Çevre sorunları ve İletişim**

- **Karikatür**

- **İletişim, mitoslar ve gelenekler**

- **IAMCR Yayınları Komitesi çalışmaları**

ÖNCEKİ TOPLANTILAR

IAMCR'ın son Genel Konferansı Ağustos 1992'de Brezilya'da Guarujá-Sao Paulo'da toplanmıştı. Ondan önce de İstanbul'da ILAD'ın aracılığı ile uluslararası Konsey toplantısı düzenlenmişti.

Yürütme Kurulu bugün şu üyelere oluşmaktadır: Cees Hamelink (Başkan, Hollanda), Hamid Mowlana (Başkan yardımcısı, Amerika), R. Cheesman (Genel Sekreter, Danimarka), S. Spliehal (Genel Sekreter Yardımcısı, Slovenya), G. J. Robinson (Sayman, Kanada), F. Y. Hutin (İkinci Başkan, Fransa), O. Linne (İkinci Başkan, İngiltere), Marques de Melo (İkinci Başkan, Brezilya), A. Mear (İkinci Başkan, Kanada), R. Nixon (Onursal Başkan, Amerika), J. D. Halloran (Onursal Başkan, İngiltere).

Uluslararası Konsey üyeleri arasında da şu kişiler yer almaktadır: De Camargo (Brezilya), G. Gerbner (Amerika), Jakulowicz (Polonya), Mcquail (Hollanda), Roncagliola (Peru).

Seoul toplantısının gündeminde seçim maddesi de bulunmaktadır. İran Azeri kökenli dostumuz Hamid Mowlana'nın başkanlığa getirilmesi büyük bir olasılık içindedir.

Medya Dili

Sengül ÖZERKAN
M.Ü. İletişim Fakültesi

Medyalar izleyicilerine nasıl seslenmelidirler? Olması gereken biçimde mi, yoksa ortalama izleyicinin düzeyinde mi?

Medya öncü mü olmalı ya da yalnızca temsilci işlevi mi görmeli?

Öncü rolü üstlenilecekse, bunun düzeyi hangi kıstaslara göre belirlenmeli?

İzleyiciler için en iyinin hangisi olduğuna karar verilmişse, bu "en iyi" neye göre ve kim tarafından saptanacak?

Bu sorular, kitle iletişim araçlarını kaynak olarak düşünersek, bu kaynağın şimdiye kadar üzerinde ayrıntılı olarak durmadığı son derece önemli bir konudur.

Konuyu bu yazıda yalnızca dil açısından ele alırsak, medyanın, yazılı ya da sözlü olarak mümkün olan en doğru dili iletmek ve yaymak durumunda olduğu bir gerçektir.

Oysa günümüzde gittikçe artmakta olan bir dil karmaşası kuvvetle sezilmektedir.

Ülkece çok düşkün olduğumuz komedi filmleri ve dizilerinin dili bu konuda had safhada bir bozulmuş göstermektedir.

Hemen her kanalda karşımıza dizi, film, skeç olarak çıkan izlenceler, adeta bir dil bozgunculuğunun ürünü gibidirler.

Bu filmlerde neredeyse nefes alış sıklığı ölçüsünde, Türkçe'nin argo dağarcığını bile zorlayacak sayıda kelimeler kullanılmakta ve bununla da yetinilmeyerek küfürlerden de yardım alınmaktadır.

Bu programları özellikle çocukların çok sevdiği ve izleyi-

ci oranlarının çok yüksek olduğu da bilinmesine rağmen sebepsiz bir duyarsızlık içinde bulunmaktadır.

Bu dil anlayışının ardında, halk böyle yapımları daha çok beğeniyor anlayışının ardına gizlenildiği de bir gerçektir.

Son dönemde başlayan dil bozulmasına artık sinemanın dışındaki kitle iletişim araçlarında da rastlamaya başladık.

Örnekler:

TRT 1 (3 Eylül 1992, 20.00 Ana Haber Bülteni'nden)

"Teröristler, sonunda tabanları yağladılar."

Show TV'de bir haber programından (18.3.1993):

"Menteşoğlu ne kadar götürmüş efendim".... (Bu cümle bir devlet bakanına yöneltilmiştir.)

Kanal 6'dan bir pazar sabahı çizgi filminden bir alıntı:

"Bu radyasyon tehlikelidir geri zekalı, sersem. Bu seni gebertinceye kadar öldürür."

".... Amaç, icabında Türkiye'den yırtmak" **Star 1** - Haber sonrası yorumlarından....

Özel TV'lerdeki, "**Şingir Mıngır**", "**Hop Terelelli**" gibi yarışma, programı vb., adları ise başka bir alemdir.

Biz acaba bu kadar cümbür cemaat, eğlence tıklarında, şingir mıngır, hop-terelelli yaşayan, argolu, küfürlü konuşan bir ülkenin insanları mıyız yoksa medya, bizleri temsil etme adına bizi daha aşağıya mı çekmeye çalışıyor?

Bu dil politikasında ısrar edilirse, sokaktaki adama, senaristlere, metin yazarlarına ya da her düzeyde kişiye işini en kaba tarzda öğretmeyi kendine iş edinmiş olan haber yorumcularına dil dersi vermeye kalkışabilir.

Basında Yabancı sözcükler

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Şengül Özerkan başkanlığında yapılan araştırmada, basın dilinde Arapça ve Farsça kelime oranlarının tahmin edilenden yüksek olduğu görülmüştü. Ortak dilde kullanılan İngilizce kökenli kelimelerin henüz oran olarak çok düşük olduğu ancak, konu sınıflamasına göre yapılan analizlerde bu oranların değişebildiği saptanmıştır. Örneğin; genel olarak dildeki Arapça kelimelerin oranı - gazete ve dergilere göre - % 9.3 (Cumhuriyeti Gazetesi) ve (Sızıntı Dergisi) % 27.8 arasında değişmekteyken "**Resmi Gazete**" incelendiğinde, Arapça kelimelerin oranı % 33.8'e yükselebilmektedir. İtalyanca kelimelerin ortak dildeki oranı % 1'in altında rakamlarla ifade edilirken, ekonomi dilinde ve özellikle de bankacılıkla ilgili bazı yazılarda bu oran % 18'e çıkmaktadır. TRT Radyo 2'de kullanılan Türkçe kökenli kelimelerin oranı % 78 olarak belirlenmiştir; televizyon kanallarında da küçük sapmalarla bu oran korunmasına rağmen özel radyolarda bu oran % 69-70'lere inmektedir. Dayanıklı tüketim malı reklamlarında İngilizce'nin oranı, (ortak dilde % 1'in altında olmasına rağmen) % 8.3'e yükselmektedir. Otomobil reklamlarında ise Türkçe oranının % 56'ya düştüğü, Fransızca kökenli kelimelerin % 24'e, İngilizce'nin % 8'e yükseldiği görülmüştür. Bu sonuçlar, dilde özleştirme çalışmalarının günlük dilde değil, özellikle terimlerde ve hukuk dili, teknik dil, ticari dil gibi alanlara kaydırılması ve özellikle de bu alanlarda, ortak dile de geçmekte olan kelimeler üzerinde durulması gereğine işaret etmektedir. Gereksiz yapılan özleştirme çalışmaları dilde sunileşmeye yol açacağından bu konuda çok hassas davranılması gerekmektedir. Sosyal ve kültürel yapının en önemli göstergesi olan dil, bu alanlarda, dış kültürlerden etkilenmenin sonucu olarak bünyesindeki yabancı kelime oranlarını artırmaktadır. Günümüzde Arapça, Almanca ve Fransızca'dan dilimize kelime girişi bu etkilenmeye özdeş olarak tamamen durmuş diyebiliriz. Ancak İngilizce'nin dilimizdeki etkisinin artarak süreceği ihtimali çok yüksektir.

İletişim ve Dil

Şevket SAYILGAN
(Marmara Üniversitesi
İletişim Fakültesi)

İletişim kavramını ele aldığımızda önümüze çıkan ilk araç dil olmuştur. Çünkü insanlığın ilk çağlarındaki ilkel iletişim süreçlerinden bugünkü modern iletişim komplekslerine kadar her zaman dil, vazgeçilmez bir araç olarak karşımıza çıkar (1). İşte böylesine bir aracı etki altına almak siyasal, ekonomik ve askeri alanda yapılacak birçok mücadelenin sağlayacağı faydadan daha etkili olacaktır.

Toplumlar sahip oldukları toplumsal, siyasal, ekonomik değerlerine göre gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler olarak sınıflandırılmaktadır. Bu sınıflama toplumların birbirleri ile olan ilişkilerine de yön vermektedir. Sonucunda da gelişmiş toplumların az gelişmiş toplumları makro politikaları ile kontrol altına aldıktan sonra kültür politikalarıyla da egemenliklerini sağlamlaştırmaktadır.

Bu uygulama ile az gelişmiş ülkelerin kendi içinde kuşaklar arası kopukluk, halk ve aydınlık arası kopukluk gibi iç dinamiklerini de sarımsı etkileri olmaktadır.

Ayrıca bu olumsuz etkileşim gelişmiş ülkeler arasında da olmakta ve bu toplumlar kendi çaplarında önlemler almaktadır.

Bu duruma örnek olarak Fransa'nın İngilizce'ye karşı açtığı savaş verilebilir. "Fransız hükümeti Amerikan kültürüyle İngilizce'nin Fransızca ve Fransız kültürüne karşı saldırısını önlemek amacıyla dil seferberliği başlattığını açıkladı.

İngilizce'nin Fransız gençliğini yozlaştırdığını ve milli kültürü yok ettiğini açıklayan Fransız yetkililer Fransızca'nın ulusal dil olduğunu ve yabancı kelimelerden arındırılması gerektiğini önemle vurgulamakta-

dırlar.

Ayrıca Fransızca'yı korumak için alınması gereken önlemleri şu şekilde sıralamaktadırlar:

a- İngilizce ilanlar yasaklanacak.

b- Yabancı filmlerin adları Fransızca'ya çevrilecek. Örneğin "Jurassic Park" "Le Parc Jurassique" olacak.

c- Video oyunlarındaki İngilizce sözcükler ayıklanacak.

d- Fransa'da düzenlenen uluslararası konferanslarda mutlaka Fransızca konuşulacak." (2)

Günümüzde gelişmiş toplum sıfatını temsil eden batılı ülkeler grubuyla olan ilişkilerde yukarıda belirttiğim problemler yaşanmaktadır. Belki de kaçınılmaz olarak yaşanması gerekmektedir.

Toplumlar arası her türlü ilişkide isteyerek veya istemeyerek bir kültür alışverişi söz konusudur (3). Bu alışveriş tabii ki, denk toplumlarda geçerlidir.

Gelişmişlik farkı olan ülkelerde ise bu ilişki alışverişten çok, tek taraflı bir akış olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yukardaki örnekte olduğu gibi bu tek taraflı akışa karşı kendi toplumsal gücünü uluslararası alanda da hissettirebilen ülkeler (Fransa'da) ise mücadelelerini birlik içerisinde sonuna kadar devam ettiriyorlar.

Bugün toplumumuzda yaşanan da alışverişten çok tek taraflı bir akıştır.

Ayrıca bu akışa karşı ne yazık ki, ulusal kültürümüzü korumak şöyle dursun kanaat liderlerimiz komusunda olanların teşviği ile dış kültürlerin etkisi altına giriyor ve öncelikli olarak da bu etki dilimizde görülüyor.

En üzücü yanı ise toplumumuzun gelişme potansiyelini oluşturan, en önemli birikimimizi meydana getiren aydınlarımızın haktan uzaklaşmalarıdır.

Bu anlayıştan gidersek kendisini "ilerici" sayan, onu anlamayanı gerici diye ya da en azından "şark kafalı" olarak nitelendirmektedir.

Bütün bu nitelendirmelerin sebebi Batılılaşma diyerek Tanzimat'dan bu yana devam eden çabaların kendi kültürümüz ve en önemlisi dilimizde yarattığı yozlaşmadır. Tabii bu yozlaşma, toplumsal yozlaşmanın bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak amacımız gelişmektir, bunun yolu da çağdaşlaşmaktan geçmektedir.

Çağdaşlaşmak ekonomik, siyasal ve kültürel bünyemizdeki gelişmelerle birlikte kendi benliğimizi kaybetmemize yani karşılıklı bir alışverişe dayanır.

Bu alışveriş tek taraflı bir akış olmamalıdır.

Bunun sağlanması da toplumsal kimliğimizin oluşmasında en önemli rollerden birini oynayan dilimizin gelişmesini, başka kültürler karşısında yozlaşmasını engelleyerek gerçekleştirilebilir.

Tabii buna paralel olarak ekonomik kimliğimizin ispatı olan milli paramıza da aynı dilimizi korumak için gösterdiğimiz hassasiyet gösterilmelidir.

Çünkü, bir milleti millet yapan temel araçlardan ikisini milli para ve dil oluşturur. Eğer bu iki araca yeterli saygı, destek ve korumayı sağlayamazsak çağdaş bir toplum olmanın gereklerini yerine getirmemiş oluruz. Ayrıca çağdaş toplum olmanın getirdiği imkanları da hak etmeyeceğimiz açıktır.

Son söz: Kendi dilimize ve paramıza saygı, kendi benliğimize saygıdır.

1- Wolfgang Kleinwacher, "Mass Communication Media in the System of International Relations", *The Democratic Journalist*, 1982, s. 24.

2- *Hürriyet Gazetesi*, 24.10.1993, s. 18.

3- Kleinwacher, a.g.e., s. 31.

Congress Library

Dünyanın en büyük kütüphanesi olan Congress Library'de kitaplar nümerik sistemle CD-ROM denen kasetlere alınıyor.

Washington'da dünyanın en büyük ve en ünlü kütüphanesi olan Congress Library'deki kaynak kitapların Nümerik sisteme geçirildiği bildiriliyor. 1992'de 2.500 kitap bu sisteme geçirilmiş, 1993'te de 3.500 kitap.

Kütüphanenin müdürü James Bellington'un açıkladığına göre yalnız araştırma merkezleri ve üniversiteler değil, evinde bilgisayarı ve telefona bağlı, ekranlı bir Modem'i olan herkes Congress Library'nin kaynaklarından yararlanabiliyor. Konunun dışında olanlar için burada bilinmesi gereken birkaç ayrıntı var:

Birincisi Nümerik Sistem. Bu sistem bir yazının (örneğin bir kitap sayfasının), bir sesin (örneğin bir konuşmanın, ya da bir konserin), bir fotoğrafın ya da bir filmin rakamlara çevrilerek bir CD (Kompakt disk'e) çevrilmesini sağlıyor. Bu tür Kompakt disklere CD-ROM adı veriliyor, bunları ekranda gösteren araçlara da Modem deniyor. Modem'li iki bilgisayar birbirlerine telefon şebekesi ile bağlandığı zaman aralarında bilgi ya da belge alışverişi kurabiliyorlar.

Demek ki, nümerik sisteme alınmış bir kitap Modem aracıyla

donatılmış bilgisayarlarda CD-ROM'larla okunabiliyor. Bir de İnternet şebekesi var. Modem araçlarıyla donatılmış bilgisayarlar İnternet adlı iletişim şebekesine bağlanıyorlar. Bu şebeke bilgisayarlı araştırmacıların ya da araştırma merkezlerinin kendi aralarında bilgi alışverişi yapmalarını sağlıyor. Congress Library bu sistemin içinde en büyük bilgi kaynağı sayılıyor.

Congress Library nasıl kuruldu?

Congress Library 1800 yılında, Amerika'nın ikinci Cumhurbaşkanı John Adams'ın girişimleriyle kurulmuştur. Cumhurbaşkanı o yıl Amerikan Kongresi'nden bu iş için ancak 6 bin dolar çıkartabilmiş ve onun en önemli bir bölümüyle de Londra'dan kitap getirtilmiştir.

Bugün Congress kütüphanesinde 98 milyon belge bulunmaktadır. Bunun 27 milyonunu 470 dilde yayınlanmış kitaplar oluşturmaktadır. El yazısı orijinal belgelerin sayısı 367 milyondur. Gravür ve fotoğrafların sayısı 12 milyondur.

Bunların dışında 1200 gazete koleksiyonu, plak, film, kaset ve CD arşivleri de kütüphanede yer almaktadır.

1993'te 59 Gazeteci öldürüldü

Merkezi Fransa'da olan Sınırsız Gazeteciler örgütünün bildirdiğine göre 1993'te öldürülen gazetecilerin sayısı 59. Daha önceki yıllarda öldürülen gazetecilerin sayısı da şöyle: 1990'da 42, 1991'de 65, 1992'de 56. Gerçekte, ölen gazetece sayısının daha yüksek olduğu vurgulanıyor. Çünkü görevlerini yaparken karşılaştıkları güçlükler, baskılar ve işkenceler sonucu daha sonra ölenlerin sayısı bu sayıyı katlamış. Onlar da hesaplanacak olursa 1993'teki öle gazetecilerin sayısı 90'ı buluyor. Gazetecilerin öldürüldükleri bölgeler şunlar: Avrupa'da 23, Afrika'da 18, Amerika'da 8, Orta Doğu'da 7, Asya'da 3.

Avrupa'da en çok gazetecinin Bosna'da ve Rusya'da, Afrika'da da Cezayir'de olduğu açıklanıyor. Rapor'da ayrıca Türkiye üzerinde de duruluyor, aşırı dincilik ve Kürt sorunları yüzünden gazetecilerin çok güç durumlarda kaldıkları belirtiliyor.

Tabloid TV'ye doğru...

**Der: Dr. Şengül ÖZERKAN
M.Ü. İletişim Fakültesi**

Büyük İngiltere yönetmenler Loncası, TV programlarının ucuz ithal ürünü ve tekrarlardan oluşan diziler ve klasik programlarda oluştuğunu belirtti.

Yaklaşık bin kadar profesyonel program yapımcısından oluşan Lonca, program standartlarındaki düşüşün sonuç olarak "Tabloid TV'yi oluşturduğuna dikkat çekiyor.

Lonca Başkanı John Bruce ve (ITV) bir dizi yönetmeni, "eskisi gibi kaliteli programlar üretemediklerini, dramalarının yanlışlara işaret eden, toplumsal gerçeklere, trajik a da eğlendirici konulara değinen özelliklerini kaybettiğini" belirttiler.

Bu gidişin sonunda, BBC, hükümete taviz verici görünen kamuoyu araştırmalarını sınırlama kararı aldı.

SON KAMUOYU ARAŞTIRMASI

BBC kamuoyu araştırmalarını, yöntem olarak daha sağlıklı hale gelmediği sürece, kullanmayacağını hatta mevcut araştırma sonuçlarının yorumlarına da yer vermeyeceğini açıkladı. Buna sebep olarak da, 1992 seçimlerinde yapılan araştırmaların yanlış sonuçları gösterildi.

Yönetmenler, aracı şirketler tarafından, rollere uygun olmayan ünlüleri ve komedi yıldızlarını kabul etmeye zorlandıklarını belirtiyorlar. Lonca'da, İngiltere Film TV Sanatları Akademisi'nde düzenlenen bir toplantıda, BBC ve ITV'nin program standartlarını yükseltmeyi hedefleyen kararlar alındı.

TV'de şiddet olaylarına karşı önlemler yetersiz...

Dergimizin Eylül-Ekim 1993 sayısında Amerikan televizyonlarında şiddete karşı önlem alındığını, ABC, CBS, FOX ve NBC gibi ünlü TV ortaklıklarının Los Angeles'te biraraya gelerek yeni yollar önerdiklerini yazmıştık. Amaç Amerikan Kongresi'nin şiddeti önlemek için bir yasa çıkartmasını öz dene-timle önlemektir. Ama Los Angeles toplantısından sonra TV ortaklıklarının bu konuda hiçbir şey yapamadığını gören kongre doğrudan doğruya önlem alma yoluna başvurdu. Kongre şu anda üç yasa tasarısı üzerinde incelemeler yapıyor. Tasarı-larda iki önlem üzerinde duruluyor. Biri çocukların TV izledikleri saatlerde şiddeti tümüyle yasak etmek, öteki de şiddet olaylarını yumuşatmak ve azaltmak.

Konunun yeniden ele alınmasında birkaç neden var. Birincisi Ohio'da küçük bir çocuğun kibritle oynarken evde yangın çıkartması ve bu yangında da kız kardeşinin yanarak ölmesi. Çocuğun anası bu olayın üzerine MTV televizyonunda gösterilen **Beavis and Butt-Head** dizisinin yangından sorumlu olduğunu söylemiş. Dizinin kahramanları **Beavis** ve **Butt-Head** boş zamanlarında kibritle oynayarak çeşitli oyunlar çıkartıyorlarmış. Yangını çıkartan çocuğun bu diziden esinlenip esinlenmediği kesinlikle bilinmiyor ama, MTV televizyonu kadının başvurusu üzerine diziyi geç saatlere almak zorunda kalmış.

İkinci bir olay da şu: **The Program** adlı bir filmde futbolcular sinirlerini denemek için gece yarısı otoyola uzanıyor ve son dakikada TIR kamyonlarından kurtulmaya çalışıyorlarmış.

Filimi izleyen gençler bundan esinlenerek gece yarısını anayola uzanmaya başlamışlar, **Michael**

Shingledecker adında 18 yaşında bir genç kaçamamış ve çığnenip ölmüş. 17 yaşındaki arkadaşı **Dean** anayol gösterisinden ağır yaralar alarak kurtulmuş. Başka bir genç de başka bir kentte aynı sinir denemesini yapmaya kalkmış, çocuğa felç gelmiş. **The Program** filmindeki sinir deneme sahnesi bu olaylardan sonra makaslanmış.

Amerikan Adalet Bakanı **Bn. Janet Reno** bu olaylar üzerine kongrede yaptığı konuşmada şiddete karşı mutlaka yasal önlemler almak zorunda kaldıklarını söylemiş.

Bu önlemler neler olacak? Bu konuda demokrat senatör **Paul Simon**'un bir önerisi var: Paul Simon sinema ve TV sanatçı ve yazarlarının bir danışma konseyi oluşturmalarını öneriyor. Konsey şiddetin ortadan kaldırılması için yapılan girişimleri sürekli izleyerek bir envanter hazırlayacak, şiddete en az yer verenler ödüllendirilecek, ama bu iş tutmazsa yeni bir yasa hazırlanması yoluna gidilecek.

Ne var ki, yeni yasa girişimi Amerika'da büyük tepkilerle karşılandı. **Washington Post** gazetesi şöyle dedi:

"Şiddet korkunç birşeydir. Ama, şiddete karşı yasa çıkartmak daha korkunçtur."

Kanada televizyonlarında şiddete karşı önlem alınıyor

Kanada televizyonlarında şiddet olaylarının sınırlandırılması için **Kanada Yayın ve Telekomünikasyon Konseyi** yeni bir ahlak kodu (ahlak kurallarından oluşan bir belge) kabul etti. 1 Ocak 1994'te yürürlüğe giren bu kod özel televizyonlar için geçerli oluyor. Çünkü kamusal televizyonların zaten kendi ahlak kodları var.

Yeni kodun uygulanması zorluğu yok. Çünkü bu bağlayıcı bir

yasa değil. Ama bu koddaki kural-lara uymayan özel televizyonların yayınlarını Konsey durdurabiliyor, ya da izinlerinin yenilenmesini engelliyor. Ahlak kodunun en büyük amacı televizyondaki şiddet olaylarını sınırlamak ve bunların çocuklar üzerindeki etkilerini önlemek. Şiddet içeren filmlerin saat 21'den sonraya alınması zorunlu kınıyor.

Televizyon yöneticileri zaten Kanada televizyonlarında şiddet olaylarına fazla yer verilmediğini öne sürüyorlar ve şöyle diyorlar:

"Kanada'da yerli yapımlarda şiddet olayları zaten hiç ağırlıklı değildir. Kanada televizyonlarında gösterilen programların % 85'i yerli yapım olduğu için de bizde böyle bir sorun pek çıkmaz. Ama yine de yapımcıları uyarıyoruz." **Montreal Politeknik Okulu**'nda 1989'da bir olay çıkmış ve kişi vurularak öldürülmüştü. Bu olayın televizyonda gösterilmesi o zaman çok büyük eleştiri ve tartışmalara yol açmıştı. Öğretmenler, çeşitli dernekler, vakıflar, kamu yöneticileri bu olaya büyük tepki göstermişler ve televizyonun çocuklar üzerinde çok kötü tepkileri olduğunu vurgulamışlardı. Kanadalılar dört yıldan beri bu konuda toplumsal araştırmalar yaptılar. **Kanada Yayıncılar Birliği** de halktan gelen baskılar üzerine şiddeti önleyecek bir kod hazırladı. Birliğin hazırladığı ilk ahlak kodu tasarısı **Radyo-TV ve telekomünikasyon Konseyi**'nce yetirli bulunmadığı için Birlik Konseyin önerilerine uyararak yeni bir tasarı hazırlamak zorunda kaldı. İşte şimdi bu ikinci tasarı Konseyce kabul edilmiş oluyor. Konsey başkanının belirttiğine göre eğer yayıncılar bu Ahlak Koduna uymazlarsa Konsey bu konuda bir yasa tasarısının hazırlanması yoluna gidecek.

H.T

Avrupa'da kamusal TV'ler özellere karşı direniyorlar

Avrupa Yayın Birliği (EBU)'ya üye olan kamusal televizyonlar özel televizyonla nasıl rekabet edeceklerini görüşmek üzere geçen yılın sonlarında Brüksel'de bir toplantı yaptılar.

Toplantıyı açan EBU Başkanı **Albert Scharf** kamusal televizyonların özel televizyonların karşısında teknolojik bakımdan güçsüz kaldıklarını ve mutlaka yeni yollara başvurulmasının gerektiğini belirttiikten sonra "Önem almayacak olursa kamusal televizyonlar yarın yok olmaya mahkum olan dinazorların durumuna düşebilir" dedi.

Toplantıda yayınlanan istatistiklere göre kamusal televizyonlar son yıllarda sarsılmış durumdadılar. Bunun çeşitli örnekleri var:

Almanya'da ARD ve ZDF televizyonlarının izleyici oranı 1989'da % 85 miş. 1993'te % 51 olmuş.

İspanya'da TVE televizyonu 1988'de tekel durumunda, izleyicilerin % 100'ünü toplarken bu oran 1993'te % 53'e düşmüş.

İtalya'da aynı süredeki oranlar şöyle: % 49.8 - % 47.

İngiltere'de % 59 - % 53.

Fransa'da ise düşüş değil, yükseliş görülüyor: % 37 - % 40.

Kamusal televizyonların parasal durumlarını güçlendirmek için şu olasılıklar akla geliyor: TV harçlarını artırmak. Buna hiçbir TV yönetimi yanaşmıyor. İkinci olasılık izleyicilerden görüntü karşılığı ek para almak. Bunun için televizyonlara "dekotör" denen şifreli araçlar yerleştirmek gerek; bu da kolay değil.

Üçüncü olasılık reklam gelirlerini artırmak. Bu da çeşitli tartışmalara yol açıyor.

Örneğin Almanya'da saat 20'den sonra televizyonların reklam almalarına izin verilmiyor. Oysa özel te-

levizyonlar için böyle bir kısıtlama yok; reklamda arslan payını onlar topluyor.

BBC Genel Müdürü **John Birt**'e göre reklamcılık televizyonların kalitesini düşürüyor. Kamusal televizyonların kalitesini kamusal gelirlerle yükseltmek gerek. **Mike Tracy** adındaki bir İngiliz araştırmacısına göre de kamusal televizyonlar gelirlerini piyasadan sağlamaya kalkarlarsa batarlar.

Evrensel Reklamcılar Birliği Genel Sekreteri **Paul de Win**'in belirttiğine göre her yıl televizyon reklamlarına 74 milyar dolar ayrılıyor. Bunun çok büyük bir bölümü özel televizyonlara gidiyor. Ama **Paul de Win** kamusal televizyonlara ayrılan payda bir azalma olmayacağını söylüyor.

Çünkü reklam verenler özel televizyonları izlemeyen ve genelde kamusal televizyonları izleyen kişilere seslenmek istedikleri zaman kamusal televizyonlardan vazgeçemiyorlar.

Bir de şöyle bir durum var: Uydu yayınları çok geniş bir alana yönelik olduğu için onlara verilecek reklamlarla ulusal ya da yerel televizyonlara verilecek reklamların amaçları çok değişik. Reklamcılar belirli bir kitleye seslenmek istedikleri zaman uluslararası büyük uydu yayınlarını değil, kamusal ve ulusal yayınlara yöneliyorlar.

Geçen yılbaşında görevinden ayrılan Fransız ikinci ve üçüncü kanalların genel müdürü **Herve Bourges**'a göre de televizyonun üç büyük amacı vardır:

Haber vermek, izleyicinin kültürün geliştirmek ve eğlendirmek. Kamusal televizyonlar reklam gelirlerini artırmak için habere ve kültürel yayınlara verdikleri önemi azaltmazlar.

Berlusconi sosyalistlere karşı

Italya'da "Televizyonların Kralı" diye adlandırılan **Berlusconi** son yerel seçimlerde Demokratik Sol Parti adıyla seçimlere katılan İtalyan eski Komünist Partisi'nin elde ettiği başarı üzerine sağcı partileri savunmaya başladı.

Berlusconi kendi televizyon örgütü **Fininvest**'in bayrağı altında yeni komiteler oluşturuyor. Her kentte bürolar kuruluyor ve "**Forza Italia**" (İtalya Bastır) sloganı ile eylemlere geçiliyor. Berlusconi'nin kullandığı sloganlar arasında şunlar var: "**İyi bir hükümet**", "**Daha çok iş**", "**Daha az vergi**." Amaç genel seçimlerden önce İtalya'da 8000 kampanya bürosu açmak. Ama **Berlusconi**'nin politikaya doğrudan girerek adaylığını koyup koymayacağı henüz bilinmiyor.

Bugün için **Berlusconi**'nin adaylığını koyması yasal bakımdan olanak dışı. Çünkü yasalara göre İtalya'da devletten imtiyazlar almış bir kişinin adaylığını koyması yasadışı. **Berlusconi** birçok TV kanalının yöneticisi ve sahibi olduğu için devletten imtiyazlar elde etmiş sayılıyor.

Berlusconi eski Hristiyan Demokrat-Sosyalist hükümet koalisyonları ile gayet iyi anlaşmış ve sosyalist eğilimli bir özel sektör temsilcisi olarak tanınmıştı. Çeşitli yolsuzluklarla eski yöneticiler hakkında kovuşturmalar açıldıktan ve eski rejim yıkıldıktan sonra **Berlusconi** biraz bocaladı ve **Musolini**'nin torununu bile destekleyebileceğini söyledi.

Berlusconi şimdi İtalya'da yeni bir liberalizmin liderliğini yapmaya yöneliyor. Yakın dostları ise kendisine "**Boş ver Silvio, girişme bu işlere**" diyorlarmış.

İletişim Otomatında Tekno-Rüyalar

*Yrd. Doç. Dr. Nurdoğan Rigel
İ.Ü. İletişim Fakültesi*

Yurtdışı tur düzenleyen şirketlerin kapılarını aşındıran seyahat tutkunlarını motive eden temel içgüdü bir "rüya satın almak"tır. Başınızı yastığa koyduğunuzda, uykuya dalınca göreceğimiz rüyanın kurgusu sizin elinizde değildir. Bir uzaktan kumanda cihazı ile sevmediğiniz bir rüyadan diğerine geçemezsiniz. Ter içinde uyanmaya kadar rüyanıza mahkumsunuz. Ama artık Cyberspace (Sibernetik boşluk) başlığımızı takınca, istediğiniz rüyayı görüp, düğmelerle senaryosunu değiştirebileceksiniz. İletişim teknolojisi rüyalarımıza da yeni boyutlar kazandırmaya başladı.

Görme, işitme, dokunma, tat ve koku alma olarak sıralanan beş duyumuzu dış dünyayı algılamada, değerlendirmede kullanıyoruz. Aynı zamanda bu duyularımızdaki zaaflarımız nedeniyle de kullanılıyoruz. Duyularımız bize gerçeği verirken, onları ticari veya başka amaçlarla kullananlara da gerçeğimizi teslim ediyoruz.

Her şirket kurulurken, doğarken, yeni bir organizasyon altyapısıyla hayata başlar. İletişim teknolojisindeki gelişmede, şirket organizasyonlarını değişime mahkum eder (1). Bedenimiz de tüm donanımıyla bir organizasyondur ve teknolojinin gelişimi bu yapılanmada da değişimlere neden oluyor. Her jenerasyon, düşünce ve davranışlarındaki başkalaşım nedeniyle, bir önceki nesille çatışmaya giriyor. Yazılı mesajlarla yüklü medyaya fazla zaman ayırdığı için, anne ve babalarından uyarı alan neslin yerini, şimdilerde, fazla TV izlediği için dersleriyle gereğince ilgilenemeyen, bu nedenle de ebeveynleri kızdıran gençlik dolduruyor. TV kuşağının bu tür sorunlarını ise, birkaç yıl sonra cyberspace kasklarını başından çıkarmayan nesil yaşayacak.

Nedir bu cyberspace kasklar? Görme, işitme ve dokunma duyularımızı kullanarak, bireye iletişim teknolojisiyle yeni bir potansiyel gerçeklik ortamı sağlayan, gelişmiş TV başlıkları. "... Tam olarak açıklamak gerekirse, insanın bilgisayarların modelini çizdiği çevre ile algılayıcılar ve efektörler yardımıyla karşılıklı iletişim kurması deneyimidir. Böyle bir dünyaya seyahat eden kişi, taklit edilmiş görüntü ve ses mekanında bulur kendini. Aynı zamanda dokunabilir de. Bu görüntüler bilgisayar grafiklerine benzer, görüntü, bakılan veya gidilen yerde üretilir. Bilgisayar algılayıcılarından gelen sinyallere göre imaj oluşturur. Bu algılayıcılar; başa kask gibi takılan monitörler veya elere geçirilen deri eldivenler olabilir. Minnesota Bloomington'da hayal dünyasına yapılan yolculuk, bir grup ziyaretçi tarafından yaşandı. Kask monitörleri takan Amerikalılar, alışık olmadıkları bir deneyimi yaşadılar. Beş dakikalık oyun için 5 dolar ödeyen ziyaretçilerin kendilerinden geçip yere düşmemeleri için çevrelerine özel destekler konulmuştu." (2)

Yüksek tanımlı televizyonların (HDTV) çıkışı amacı, geniş ekranda net bir görüntüydü. Çevremizi net 180 derecelik bir açı içinde görebiliyoruz. TV ekranı ise bu açının en fazla 30 derecelik bölümünü kaplıyor. Ekranı izlerken, çevreden görüntüler yardımıyla yan mesajıklar da alabiliyoruz. Bu nedenle bazen TV ekranının temel mesajını kaçırabiliyoruz. Görsel etki ile alınan mesajın etkisi azalıyor. İletişim teknolojisini geliştirmek için çabalayanlara göre, TV'nin etkisi, görüş açımızda kapladığı alan genişledikçe artacak. HDTV'lerde stereo olan ses de, kaliteli görüntüye eşlik ediyor. HDTV teknolojisi, yaygınlaşmak için pazarlama tekniklerinin başarısını bekleyin. Cyberspace'ler, dün-

ya gördüğümüz 180 derecelik açıyı kapladı bile.

Yaklaşık 30 yıl önce Ivan Sutherland tarafından üzerinde çalışılan Cyberspace'ler daha sonra NASA (Amerikan Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi) tarafından geliştirilerek, Mars'a yolculuk için kullanıldı. Şöyle ki, ..."Mars'tan alınan görüntüler, üç boyutlu Cyberspace'i takan kişiye Mars'ta yürüyüş yapıyor izlenimini veriyordu. NASA daha sonra bu teknolojiyi pilot yetiştirmek için kullanmaya başladı." (3).

Şimdi ise Einstein'in "Hareket görecelidir" görüşünü bir kez daha doğrulayan bu TV başlıkları sayesinde, isteyen, gerçeğini bilmeyen için tehlikeli olan kayak sporunu bile son derece rahat ve risksiz olarak deneyebilecek. Görsel olarak 180 derecelik ekran, üç boyutlu bir şekilde sizi görüntünün içine alıyor, kulaklarında kar fırtınasının uğultusu, eliniz görüntüleri değiştirebileceğiniz düğmenin üzerinde başlıyorsunuz kaymaya. Tam anlamıyla gerçeğiniz Cyberspace'in içindeki dünya oluyor. Rüyalarımız hayatın bir gerçeği ise; kurgulanmış, teknoloji ile satın alabileceğimiz, senaryosunu ve görüntülerini dokunmatik bir şekilde değiştirebileceğimiz tekno-rüyalar, gerçeğimizi nasıl bir ortama sürükleyecek?

Elektrikler kesilince ya da TV başlığınız şarj dinamosu bozulunca görecekleinizin güzelliğini kim garanti edecek? "Patlayan çöplük gerçeği" mizi değiştirebilmek için 60 milyon cyberspace başlık yeterli olacak mı?

Yararlanılan Kaynaklar

- 1- Alvin Toffler, "Uyumlu Şirket", İlgı Yayınları, İstanbul, 1989.
- 2- Michael Antonoff, "Living in a Virtual World", Popular Science Magazine, New York, Haziran 1993, s. 83.
- 3- A. g. m. s. 84.

Twentysomething Kuşağı ve Genç Gazeteciler

Edibe SÖZEN

İ.Ü. İletişim Fakültesi

Wisconsin Journalism Review Dergisi'nin sekizinci cildi (Bahar, 1993) kapak konusu olarak, Amerika'nın yirmili yaş kuşağını seçmiş üyeleriyle 18-29 yaş arası kırk milyon insanı kapsayan kuşak, şu anda gerek tüketici gerek seçmen olarak kendilerinden sürekli birşeyler talep edilen durumda. Kuşağın adı: Twentysomething.

Medya ve daha yaşlı kuşaklar, kuşak hakkında olumsuz yakın değerler taşıyorlar.

Kuşağın üyeleri ise, kendilerini olumlu mesajlarla, daha farklı bir biçimde algılıyor.

Lawrence W. Badford ve Claire Raines'in birlikte yazmış oldukları "Twentysomething: Managing and Motivating Today's New Workforce" adlı kitapta, kuşak.

- Kendi kendini idare etme,
- alaycı,
- materyalist,
- gerçek hayata atılmayı geciktirerek gençlik dönemini geniş tutma,
- serbest zamana sahip olmak isteme,
- eğlenceyi sevme,
- otoriteye boyun eğme eğiliminde olmama,
- eski kuşağa göre daha az vefa duygusuna sahip olma, eğilimleriyle değerlendiriliyor.

MEDYA ANALİZLERİNE GÖRE TWENTY SOMETHİNG

ABD'de medya analizleri yirmili yaş kuşağının özelliklerini belirlerken, işe televizyon ile başlıyor.

Kuşağın profili adeta kuşağın, bakıcı annesi, rolünü üstlenmiş TV ile çiziliyor. Profile göre, Susam

Sokağı, MTV ve Madonnalı programlarla beslenen bu kuşak, yirmi yaş civarına geldiğinde 23.000 saat televizyon seyretmiş oluyor. Rekabet etmede yetersiz görülen kuşak, sosyal ve siyasal konulara karşı ilgisiz ve duyarsız kalmakla suçlanıyor. Daha da ileri yakıştırmalarla, kuşağa 'yapay dölleme ile dünyaya gelmiş kuşak' gözüyle bakılıyor.

TWENTYSOMETHİNG KUŞAĞI KENDİNİ NASIL ALGILIYOR?

Medyada takdim edilmiş oldukları gibi, olumsuz özelliklere sahip olmadıklarını belirten kuşağın üyeleri, AIDS, iktisadi durgunluk, yüksek boşanma oranı, politikada yolsuzluk ve rüşvet olaylarıyla ortamlarının bozulmuş olduğu, ifade ediyor. Algılamalarının farklı olduğunu belirten bu kuşak, savaş ya da benzeri bir felaketin kendilerini birleştirecek bir süreç olarak ortaya çıkmasının bir ihtiyaç olmadığını, ülkelerinde işleyen bir siyasal sistemle henüz karşılaşmadıklarını, genç JFK'lerden ilham almadıklarını, sosyal programların bir türlü uygulamaya geçmediğini, belirtiyor.

Kuşak, ülkelerinde savunmaya ayrılan payın yüksek olmasından, evsizlik (homeless) ve açlık (hunger) problemlerinin varolmasından da şikayetçi.

Fortune Dergisi'nin yapmış olduğu bir araştırmaya göre kuşağın % 81'i çalışma hayatında kendilerini "verimli" olarak görüyor.

Çoğu mesleki açıdan 'topluma yararlı olmayı' ilke olarak benimsemiş.

Varlıklarını tatminkar bir işe bağlayan kuşağın üçte biri ise, zengin aile yaşamının iyi bir yaşamı temsil ettiği görüşünde ve aile geçirdikleri zaman da de-

ğerli bir zaman olduğu konusunda hem fikir görünüyor.

Medya endüstrisinin başarısız ekonomiden sürekli etkilenmesine, artan enflasyona rağmen ücretlerin sabit kalmasına, iş bulma imkanının giderek azalmasına rağmen twentysomething kuşağı ısrarla, basın yayın araçlarını kullanarak, kuşağının sesini duyurma ihtiyacını taşıyor.

Profesör Lee. B. Becker yönetiminde Ohio Devlet Üniversitesi tarafından ülke düzeyinde yapılan araştırma;

- Gazetecilik ve kitle iletişim bölümlerinden 1989'da mezun olan öğrencilerin yüzde 8.9'nun okul bitirdikten sonra altı yada sekiz ay sonra bile iş bulamadıkları, bu oranın 1990'da ikiye katlanarak, 16.8'e çıktığını,

- İşsizliğin 1989'dan 1990'a geldiğinde yüzde 9.2 oranında arttığını,

- Tam gün çalışanların 1989 yılında yüzde 70.9 iken, bu oranın 1990'da yüzde 65.3'e düştüğünü,

- Birçok mezunun işi seçme yerine istenilen ve uygun bir işi yapma durumunda olduklarını, ortaya koyuyor.

Haftada iki kez çıkan Roll Call gazetesinin yazı işleri sorumlusu Susan Glasser, (23), "gazeteciliğin fire veren bir iş piyasası" olduğunu söylüyor ve şöyle devam ediyor; "fire veren piyasa demek, birçok genç yazarın kaybı demektir. Bu, twentysomething kuşağı düşüncesinin, fikrinin kaybolması demektir."

American Prospect adlı mevsimlik derginin editör yardımcısı Jonathan S. Cohn (23), ise "birçok gazeteci biliyorum, şimdi artık gazeteci değiller. Birçok iyi yazar biliyorum; şimdi onlar da hukuk okullarındadır" diyor.

● *Devamı 13. sayfada*

Twentysomething Kuşağı ve Genç Gazeteciler...

● *Baştarafı 12. sayfada*

Bir profesörün desteği ile, Prospect dergisi kuşak hakkında bir çalışma hazırlıyor. Cohn'a verilen görev ise, "genç seçmenler ve genç seçmenlerin sorunlara karşı ilgisizliklerini saptamak."

Cohn, çalışmasında gönüllülerle görüşme yaparak ve istatistikleri inceleyerek, twentysomething kuşağının ülke düzeyinde mevcut sorunlara karşı ilgisiz olmadığı sonucunu, elde ediyor.

Diversity and Division adlı derginin editörü David Bernstein, (23), ise twentysomething kuşağının etnik ve kültür meseleleriyle ilgileniyor.

Bernstein Maryland Üniversitesi'ni bitirdikten sonra Madison

Eğitim İşleri'nde görev alarak, kampüste etnik ilişkileri geliştirmek üzere, farklı etnik gruplara mensup öğrencilerle çalışıyor.

1991'de kurulan Diversity and Division dergisi, 30 yaşın altında, NBC'den The Economist'e kadar her alanda çalışabilen yazarlardan oluşuyor.

"Her kesimden, her etnik gruptan... Bu tarz bir yayıncılıkla kuşağın sesi oluşturabilir", "insanların istedikleri de bu!..." diyor, Bernstein.

Bernstein, genç gazetecilerin iyi yazdıklarını ancak tarih ve politika konusunda yeterli olmadıklarını bunun da eğitimdeki eksiklikten kaynaklandığını ifade ediyor.

Twentysomething kuşağı hakkındaki stereotipleri saçma ve asılsız bulan Bernstein, yapay yolla insan üreten çevrenin ürünü olmaktan dolayı da çevresini suçluyor.

Sonuç olarak, ABD'de yirmili yaş kuşağı radyo ile ilişkilerini, sorunlarını ve beklentilerini bir kuşak sonucu olarak ortaya koyuyor;

Değerlerini kuşağının özellikleri ile belirtiyor.

Kıssadan hisse hobisinden ülkemize de sorunlarından, beklentimizden haberdar olmadığımız kuşakları anlama, bilme ve öğrenme heyecanının oluşması dileğiyle...

UNESCO Genel Konferansı Paris'te Toplandı:

İletişim Programında Eleştiri ve Önerilerimiz

● *Baştarafı 1. Sayfada*

Örneğin 90'lı yıllarda yapılan kamuoyu yoklamaları gazetecilerin ve mediaların inandırıcılığının çok zayıfladığını göstermektedir. TV haber ve programları da son on yıllarda tüm dünyada çok tartışma konusu olmuştur. Haber dağıtımında büyük aksaklıklar, saptırmalar olduğu, bazı olayların hiç yansıtılmadığı ve özellikle bunalım ve silahlı çatışma dönemlerinde bu aksaklıkların çok büyük boyutlara ulaştığı görülmüştür. UNESCO bu konuları hiç ele almamıştır.

Bir de bugün Avrupa'da çok güncel olan bir "kültürel istisna" konusu vardır. "Kültürel istisna" GATT toplantılarında Amerika ve Avrupa ülkeleri arasında büyük tartışmalara konu olmuştur.

Avrupa ülkeleri TV programı ve sinema alanında açık pazar olmaya karşı koyarak belirli kotalar üzerinde durmaktadır.

UNESCO programında bu konudaki araştırmalara da hiç yer verilmemiştir.

Yine dünyada güncel olan konulardan biri de özgür radyolar ve kamusal medialardır. Yani, tecimsel olmayan ve hükümetlere bağlı olmayan mediaların durumu ele alınmamıştır.

Özel sektör ile devlet sektörünün dışında kalan bu bağımsız ve özgür yolun incelenmesinde yarar vardır. İletişimin geliştirilmesi için Uluslararası Program (PIDC)'nin Müdürü Claude Ondo UNESCO'nun 1992'de özel medialara yardım konusunu ele aldığını açıklıyor.

UNESCO'nun yayınladığı Sources dergisinde çıkan bir yazıda da yeni evrensel habercilik ve iletişim düzeni programının öldüğü ve toprağa verildiği öne sürülüyor.

Bu programın öldüğü doğrudur ama, iletişimde ele alınan konuların hiçbirine çözüm bulunamamıştır; sorunlar ne yazık ki, ortadadır. UNESCO programının uygulanmasında sekreteryanın bu sorunlara eğilmesini bekliyoruz UNESCO her halde basit bir teknik yardım örgütü değildir, kuruluşundaki yüce ilkelere her zaman bağlı kalacak ve iletişimde aydımsal rolünü oynayarak tüm insanlığa, barışa, ilerlemeye, demokrasiye ve uluslar arasında anlayışa hizmet edecektir." Konuşmamızda ele aldığımız konular, tartışmalar sırasında Fransa, Belçika, Romanya ve Tunus delegeleri ve Uluslararası İletişim Araştırmaları Birliği temsilcisi tarafından desteklendi ve konuşmamıza sık sık gönderme yapıldı. Özellikle Fransa ve Belçika delegeleri "Kültürel istisna" konusunda bizi candan desteklediler.

Genel Müdür temsilcisi de konuşmamıza sık sık değinde ve programın uygulanmasında önerilerimizin gözönünde tutulacağını belirtti.

Hızlı TOPUZ

100 Milyon Dolarlık video oyun pazarı

Japonlar video-oyunları için araç üretiminde Amerikalı-
ları çoktan geçmiş durumdadır. Bunun son iki kanıtını
Mintendo ve **Sega** adlarındaki video-oyun araçlarında
dev iki Japon firması veriyor.

Daha bundan on yıl önce **Nintendo** ufak bir oyun kartı
üreticisiymiş, **Sega** da elektrikli bilardo tamircisi.

Nintendo'nun Mart 1992- Mart 1993 dönemi cirosu,
5471 milyar dolar. Kârı da 764 milyon dolar.

Sega'nın aynı dönemdeki cirosu 1.864 milyar dolar, kârı
da 105 milyon dolar. Demek ki, **sega Nintendo**'nun yanın-
da çok ufak kalıyor.

Amerika'da ilk video-oyun araçlarını 1976'da üretmeye
başlayan **Atari** fabrikasının 1982'deki cirosu ise sadece 1.7
milyar dolarmış. Demek ki, **Nintendo** bugün **Atari**'nin o yıl
ki, cirosunu 3.2 ile çoğaltmış oluyor. **Nintendo** 1993'te yeni
oyuncuklarını tanıtmak için 165 milyon dolar reklam harca-
ması yapmış.

Bu rakamlar artık Amerikalıları bile şaşırtıyor. Geçen
yıllarda **Sony Columbia**'yı, **Matsushita** da **MCA**'yı ele ge-
çirmişti. Yarış devam ediyor.

En çok hangi filmler izlendi?

Fransa'da **Cine-Chiffres** dergisinin yaptığı bir araştırma-
ya göre son 20 yıl içinde en çok izlenen filmler şunlar ol-
muş:

- La Grande Vadrouille:** 17.220.000 izleyici
- Emmanuelle:** 3.270.000 izleyici (yalnız Paris'te)
- En çok izleyici toplayan film prodüktörleri:**
- Gaumont:** 21.600.000 izleyici (56 filmde)
- En başarılı yapımcılar:**
- Claude Zidi:** 10.800.00 izleyici (17 film)
- Lautner:** 7.900.00 izleyici (21 film)
- Lelouch:** 6.900.00 izleyici (19 film)
- Francis Veber:** 3.800.00 izleyici (4 film)
- Jean-Jacques Annaud:** 5.400.000 izleyici (6 film)

Sırada şu yapımcılar da yer alıyor: Gerard Qury, Claude
Berri, Jean-Marie Poire, Yves Robert, Bernard Blier, Bertrand
Tavernier, Jacques Deray. En çok izlenmiş olan oyuncular da
şunlar:

- Depardieu** (24.8 milyon izleyici, 59 film)
- Catherine Deneuve** (9.7 milyon izleyici, 32 film)

Onlardan sonra şu sanatçılar var sırada: **Noiret, Belmondo,**
Brasseur, Serrault, Trintignand, Pierre Richard, Michel Pi-
coli, Miou-Miou, Girardot, Huppert, Adjani. Birçok filmle-
riyle büyük başarı toplayan sanatçıların başında da **Louis de**
Funes, Jean Reno, Balasko, Sophie Marceau ve **Romy**
Schneider yer alıyor.

Monte-Carlo ve Nostalgie radyoları satışa çıkar- ıldı.

Monte-Carlo Radyosunun özel sektöre
satışı için hazırlıklar yapılıyor. Genel-
de bu radyonun Monako Prensiğinin
malı olduğu sanılır.

Oysa Monte-Carlo Radyosunun hisseleri-
nin sadece % 17'si Prensiğe aittir, geriye ka-
lan % 83 hisse ise Fransız Devletindedir.

Fransa bu hakkını **SOFIRAD** adlı ortaklık
aracılığı ile kullanır.

Fransa'da son seçimlerde sağcı partiler ikti-
dara gelince Monte-Carlo Radyosunu da özel-
leştirmeye karar verdiler.

Monako Prensiği de buna karşı çıkmadı.
Böylece radyo satışa çıkarılmış oldu.

Bir de şu var, **RMC** denen Monte-Carlo
Radyosuna bağlı firmalarda satılığa çıkartıla-
cak. Bir firmaların en önemlisi **Nostalgie Rad-**
yosu.

Nostalgie'nin 1992'deki kârı 22 milyon
frankmış.

Bu yılın kârı da 47 milyon frank olarak he-
saplanıyor.

Nostalgie Radyosu gerçekte 153 radyodan
oluşan bir şebeke. Bu şebeke bütün Fransa'yı
kaplıyor.

Fransa'da **RMC**'nin izleyici oranı % 4.1,
Nostalgie Radyosununki % 4.8. Yani iki şebe-
ke Fransa'da toplam % 9 kadar bir dinleyici
kesimine kendilerini dinletiyorlar.

Bu bakımdan **RMC** grubunun kolayca satı-
lacağı sanılıyor.

Türkiye Halkla İlişkiler Kongresi

Marketing Türkiye Dergisi'nin, Halk-
la İlişkiler Derneği himayesinde dü-
zenlediği ve Anadolu Sigorta'nın
sponsor olduğu kongrede konuyla ilgili şirket
temsilcileri ve akademisyenler bir araya geldi-
ler.

Halkla ilişkiler alanında son on yıldaki ge-
lişmeler, yeni araçlar, yeni yaklaşımlar, veri ve
bilgi toplama yöntemleri, imaj geliştirme ve
halkla ilişkilerde özel etkinliklerin tartışıldığı
kongre **Mowenpick Oteli**'nde yapıldı.

Rusya'da ajansların ve basının durumu

Moskova'da Aralık ayının son günlerinde yayınlanan bir kararname ile Tass ve Novosti ajansları yeniden devletin resmi ajansları oldular.

Bu ajanslar 1992'de çıkartılan bir yasa öle özerkliğe kavuşmuşlardı. Yeni kararname ile bu özerklik kaldırılmış oluyor. Merkezi hükümetin karşısında bağımsızlığını koruyan bir tek ajans kalıyor: **İnterfax Ajansı**. Enformasyon Bakanlığı'nın da dağıtıldığı bildiriliyor. **Boris Yeltsin**'in son seçimlerde Enformasyon Bakanlığı'nın görevlerini iyi yapmamasından şikayet ettiği anlaşılıyor. Dağıtılan Enformasyon Bakanlığı'nın yerini şimdi doğrudan Devlet başkanına bağlı iki departman alıyor: "**Mass-media'lar departmanı**" ve "**Basın Komitesi**". Bu departmanların her ikisinin de yöneticisini devlet Başkanı seçiyor. Televizyonların ve Radyoların yönetimi Mass Media bölümüne bırakılıyor ve başına **perestroika**'nın kurucularından olan **Alexandr İakovlev** getiriliyor, Basın bölümünün başına da **Boris Mironov**. Parlamenteoya saldırı sırasında Devlet başkanının girişimlerine sıcak bakmayan 13 gazetecinin de kapatıldığı bildirildi. Rus basını bugün ancak devletin yardımı ile ayakta durabiliyor. Gazetecilerin yöneticileri "Eğer gazeteler kağıt ve gerekli malzemele piyasa fiyatına alacak olurlarsa hiçbiri yaşamaz" diyorlar. Adı son yıllarda **İtar Tass** olan Tass ajansı ile adı **Ria-Novosti**'ye dönüşen Novosti ajansı devletin resmi haber ajansları olma tekelini yitirdikten sonra tüm imtiyazları da yitirmişlerdi. Yeni kararname ile eski statülerini yeniden elde etmiş oluyorlar.

Fransa'da Basın Konseyi'ne doğru

Fransız Basın Kulüpleri Birliği (**Union des Clubs de la Presse de France**)'in 14. Kongresi Ocak ayında ilk günlerinde Fransa'nın Güney Doğusu'nda **Bayonne** kentinde otuz kulüpten gelen yüz kadar gazetecinin katılımı ile toplandı. Kongreye gözlemci olarak İspanya, Romanya, Rusya, Ukrayna, Bulgaristan ve Haiti'den gelen gazeteciler de katıldılar. Kongrede üzerinde durulan en önemli konu bir **Fransız Basın Konseyi**'nin kurulması oldu. Katılımcılar İngiliz ve Kanada basın konseylerinin çalışmalarından esinlenerek yeni bir ta sarı oluşturdular. Önerilen ilkeler şunlar oldu:

- Konseye halk temsilcileri de katılmalıdır;
- Konsey basında büyük tepkiler uyandıran yayınlar olduğu zaman alarm çanlarını çalmalı ve dikkatleri bu olaylar üzerine çekerek ilgilileri uyarmalıdır. (kişilerin özel yaşamları üzerinde yapılan yayınlar, şiddet olaylarının desteklenmesi gibi.)
- Konsey bir gözlem kulesi gibi çalışmalı ve belirli sürelerde raporlar yayınlarak basının durumunu yansıtmalıdır. Konseyinin yasal bir yaptırım gücünün olması söz konusu değildir.
- Kongrede gazetecilerin görevlerini yaparken karşılaştıkları şiddet olayları üzerinde de duruldu. 1993 yılında 59 gazetecinin öldürülmüş olması saldırıların lanetlenmesine yol açtı. Gazeteciler kendilerine karşı yapılan ekonomik baskıları da kınadılar.

AFP'de İngilizceye karşı geniş tepki

AFP'nin başkan-genel müdürü **Lionel Fleury** geçen ay yayınladığı bir bildiri de Fransızca'nın eski önemini yitirdiğini vurguladıktan sonra AFP'nin dilde etkinlik kazanabilmesi için İngilizce haberlerin oranının arttırılacağını açıklamıştı.

Buna Fransızlardan çok büyük tepki geldi. Ünlü Fransız yazarları ve sanatçıları bir bildiri yayınlarak AFP genel müdürünün bu kararını protesto ettiler.

Kararı imzalayanlar arasında **Jean Ferrat** ve **Yves Duteil** gibi şarkıcıların ve **Michel Jobert** ve **Jack Ralite** gibi eski bakanların da adlarına rastlanıyor.

Bildiride "İngilizce konuşan müşteriler arttı, onun için İngilizceye ağırlık vereceklermiş."

Böyle saçma bir düşünce biçimi olamaz, deniyor. Bu şuna benzer: **Viski çok yaygınlaştı, haydi artık bağlarımızı sökelim, viski üretimine geçelim!**

Böyle şey söylenemeyeceğine göre, **İngilizceye de ağırlık verelim denemez."**

AFP bültenlerinde bugün İngilizcenin oranı % 15. Ajans günde 1 milyon sözcük yayınlıyor. Bunun 600 bini Fransızca, 150 bini İngilizce, geri kalanı da İspanyolca, Arapça, Almanca, Rusca ve Portekizce.

Fransızca'yı savunanlar bugün 47 ülkede Fransızcanın geçerli olduğunu, Batı Avrupa'da ve bilimde Fransızcanın güçten düştüğünü ama bazı ülkelerin, örneğin Ermenistan'ın ve Moldavya'nın Fransızca konuşan ülkeler birliğine katıldığını bildiriyorlar.

PEN Klüplerini Türkiye savundu

✓ *Uluslararası PEN Kulüpleri Federasyonuna eski yıllarda verilen ödeneğin yine aynı düzeyde tutulması için Türkiye UNESCO Genel Konferansına bir karar önerisi sunmuştu. Çünkü bütçe kısıtlamaları nedeniyle PEN'e ayrılan ödenekte 25 bin dolarlık bir indirim yapılıyordu. Biz bu karar tasarısında özetle şöyle diyorduk:*

"Son yıllarda Uluslararası PEN Kulüpleri Federasyonuna bağlı merkezlerin sayısı 52'den 116'ya yükselmiş ve bu örgütün çalışmaları yoğunlaşmıştır.

PEN Kulüpleri Federasyonu barışı, insan haklarını, özellikle erkek ve kadın yazarların haklarını, anlatım özgürlüğünü, tehdit altındaki dillerin korunmasını, kültürel kimliklerini, azınlıkların edebiyatlarını savunur, bu konularda uluslararası işbirliğine hizmet ederek konferans ve seminerler düzenler.

Bu amaçla Genel Müdürün PEN Federasyonuna yapılan yardımı eski düzeyde tutmasını istiyoruz.

Uluslararası Müzik Konseyi

ile Uluslararası Tiyatro Enstitüsü ve PEN Federasyonu arasında bu alanda bir ayırım gözetilmemelidir."

(Program tasarısında Müzik Konseyine ve Uluslararası Tiyatro Enstitüsüne 120 bin, PEN Federasyonuna ise 84.700 dolar ayrılmıştı.)

Genel Müdür bizim önerimizin altına eklediği notta PEN Federasyonunun edebiyat alanında uluslararası işbirliğine önemli bir biçimde katkıda bulunduğunu, UNESCO'nun barış, insan hakları ve kültürel kimliklerin korunmasındaki ilkelere hizmet ettiğini kabul ediyor ama, UNESCO Yürütme Konseyi'nin kararları ışığında bu ödene-

ğin arttırılmayacağını belirtiyordu.

PEN Federasyonuna ödenek konusu Birinci Komisyonunun gündemine alınmıştı.

Komisyonun raporu 9 Kasım 1993'te tümüyle oya sunulduğu zaman yaptığımız konuşmada Müzik ve Tiyatro örgütleriyle PEN Federasyonu arasında ayırım yapılmasını istedik.

Bu ayırımın bir yanlış yorumdan kaynaklandığını öne sürdük ve önerimizin kabulünü savunduk.

Komisyon başkanı bu konuma artık ele alınamayacağını söyledi. Komisyona katılan Genel Müdür temsilcisinin ise daha sonra bir konuşma yaparak müzik, tiyatro ve yazar örgütleri arasındaki eşitsizliğin önümüzdeki iki yıllık dönemde PEN Federasyonu ile yapılacak sözleşmelerle giderileceği belirttiğini öğrendik. Sunduğumuz öneri böylece olumlu bir sonuca ulaşmış oldu.

PEN Federasyonu genel sekreteri **Alexandre Block** Türkiye'nin bu girişiminden çok mutlu oldu. Yaptığımız girişimin uluslararası yazar çevrelerinde Türkiye'ye puan kazandıracığını umuyoruz

İLETİŞİM DÜNYASI

Sahibi
UNESCO Türkiye
Milli Komitesi Adına
Prof. Dr. Oluş Arık
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Hıfzı TOPUZ

Yazışma Adresi
UNESCO Türkiye Milli
Komisyonu İletişim Komitesi
Göreme Sok. No. 7 Kavaklıdere
/ Ankara Fiyatı: 1.000 TL.
Yapımı ANT Yayınları
İSTANBUL

UNESCO TÜRKİYE MİLLİ KOMİSYONU

Başkan Prof. Dr. Oluş Arık; Başkan Vekilleri:
Prof. Dr. Emel Doğramacı, Prof. Dr. İlber Ortaylı,
Üyeler: Prof. Dr. Arsin Aydınuraz, Ülkü Bilgen,
Recep Bilginer, Prof. Dr. Ziya Bursalıoğlu, Necati
Erşen, Nevzat İlhan, Prof. Dr. Emre Kongar, Ali
Engin Oba, Prof. Dr. Ümit Serdaroğlu, Prof. Dr. Ayşe
Soysal, Uygur Tazebay, Hıfzı Topuz.